

Misja Natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt „Misja Natura”
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Model przeprowadzenia konsultacji społecznych dla obszaru Natura 2000 Dolinki Jurajskie PLH120005, woj. małopolskie

Wprowadzenie

W Polsce powstają obecnie plany zadań ochronnych (PZO) dla wielu obszarów Natura 2000. Wkrótce dokument taki zostanie opracowany również dla obszaru Natura 2000 Dolinki Jurajskie PLH120005 w woj. małopolskim. Integralną częścią procesu przygotowania PZO jest przeprowadzenie konsultacji społecznych przy pełnym uczestnictwie wszystkich zainteresowanych osób i instytucji. Mogą one aktywnie wpływać na treść tego dokumentu, zarówno poprzez udział w spotkaniach zespołu lokalnej współpracy (ZLW), jak i zgłaszanie uwag na różnych etapach całego procesu powstawania PZO. Tak wypracowany plan zadań ochronnych zostanie następnie przyjęty i będzie obowiązywał w formie zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Krakowie, jako akt prawa miejscowego.

W ramach projektu „Misja Natura” realizowanego przez Fundację Wspierania Inicjatyw Ekologicznych organizowane są cykle szkoleń na 10 obszarach Natura 2000 wskazanych przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska oraz Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska. Celem szkoleń jest przygotowanie społeczności lokalnej do udziału w przygotowaniu PZO. Każdy cykl składa się z sześciu dwudniowych spotkań poświęconych zarówno tematyce bezpośrednio związanej z siecią Natura 2000 i PZO, jak również zagadnieniom związanym ze zrównoważonym rozwojem regionu. Organizacja tych szkoleń, spotkania i rozmowy z mieszkańcami, przedsiębiorcami, właścicielami gospodarstw, przedstawicielami administracji lokalnych, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych oraz wiedza oparta na istniejących już materiałach i publikacjach pozwoliły na wypracowanie modelu konsultacji społecznych dla każdego z tych obszarów Natura 2000. Są to z założenia modele optymalne, oparte o istniejące już procedury i praktyki oraz uzupełnione o doświadczenia zebrane w ramach projektu Misja Natura. Zawierają one wskazania i rekomendacje co do działań, które można prowadzić w ramach istniejących przepisów

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem
Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska
w Krakowie.

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt „Misja Natura”
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

prawnych. Z poszerzeniem zakresu działań naturalnie wiąże się większy budżet planów zadań ochronnych. Jest to jednak niezbędne, by proces konsultacji społecznych przebiegał sprawnie i był efektywny. Jest to tym bardziej istotne, że duża część konfliktów związanych z obszarami Natura 2000 oraz negatywny stosunek do sieci jest wynikiem niedostatecznej akcji informacyjnej w trakcie tworzenia sieci w Polsce (Grodzińska-Jurczak i in. 2010, Głogowska i in. 2013). Tymczasem właściwie przeprowadzone i dogłębne konsultacje związane z funkcjonowaniem obszarów Natura 2000 mogą przyczynić się do zbudowania kapitału społecznego sprzyjającego zrównoważonemu rozwojowi całego regionu. Jeśli Natura 2000 ma być odbierana nie tylko jako system nakazów i zakazów, konieczne jest wypracowanie kompromisowych rozwiązań, które uwzględniałyby nie tylko ochronę przyrody, ale również interes lokalnych społeczności (Bołtromiuk 2012). Zaproponowane modele przeprowadzenia konsultacji społecznych mają pomóc instytucjom odpowiedzialnym za realizację PZO w zachęceniu mieszkańców i przedstawicieli wszystkich zainteresowanych instytucji do udziału w procesie przygotowania tego dokumentu. Mają też pomóc interesariuszom i ekspertom w wypracowaniu najbardziej racjonalnych rozwiązań, służących zachowaniu przedmiotów ochrony poszczególnych obszarów Natura 2000.

Cel ogólny:

Wypracowanie modelowego podejścia do prowadzenia konsultacji społecznych w obszarach Natura 2000 wdrażających plany zadań ochronnych.

Cele szczegółowe:

1. Zapewnienie wysokiej jakości dokumentacji planów zadań ochronnych (PZO) poprzez skuteczne przeprowadzenie konsultacji społecznych.
2. Budowanie i wzmacnianie akceptacji dla sieci Natura 2000 poprzez partycypacyjną formę prac nad wdrażaniem i zarządzaniem obszarami Natura 2000.

Pojęcia wykorzystane w modelu:

Konsultacje społeczne to zorganizowany sposób uzyskiwania przez administrację opinii oraz stanowisk od osób i instytucji, na które pośrednio lub bezpośrednio wpłyną proponowane przez administrację działania.

Dokumentacja PZO o wysokiej jakości to taka, która oprócz swojej wartości merytorycznej, dającej podstawy do odtworzenia i/lub utrzymania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony danego obszaru Natura 2000, jest równocześnie możliwa do pełnego wykorzystania w praktycznych działaniach, dzięki jej akceptacji przez interesariuszy.

Partycypacyjna forma edukacji to taka, która uwzględnia aktywny i bezpośredni udział interesariuszy w procesie poznawania i rozumienia wartości przyrodniczych obszaru Natura 2000 i zasad dotyczących zarządzania tym obszarem oraz udział w tworzeniu dokumentu PZO.

Partycypacja w PZO

Procedura opracowywania dokumentacji PZO przy udziale społecznym zamieszczona na stronie internetowej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (<http://pzo.gdos.gov.pl/>) umożliwia pełne zaangażowanie osób tworzących zespół lokalnej współpracy w śledzenie i tworzenie zapisów zadań ochronnych. Nie przewiduje jednak szeroko zakrojonych działań edukacyjnych, np. w zakresie informowania o możliwościach prowadzenia działalności gospodarczej na obszarach Natura 2000. Zawiera też elementy zniechęcające do szerokiego udziału społecznego, np. ograniczając liczbę osób śledzących zmiany w dokumentacji planów zadań ochronnych do osób zalogowanych na Platformie Informacyjno-Komunikacyjnej.

Budowanie kapitału społecznego jest procesem stopniowym i czasochłonnym. Dlatego proponujemy standardową procedurę sugerowaną przez Generalną Dyrekcję Ochrony Środowiska poszerzyć o tak zwany „Etap wstępny” (patrz schemat poniżej), przygotowujący mieszkańców do właściwych konsultacji społecznych. Nacisk powinien być też położony na większą otwartość, także na tych interesariuszy, którzy nie zechcą zapisać się do ZLW.

Szczególnie ważne jest znalezienie sposobu zaangażowania osób wykluczonych cyfrowo, czyli z różnych przyczyn nie korzystających z Internetu.

ETAP WSTĘPNY

Spotkanie wstępne informacyjne

Jeszcze przed pierwszym spotkaniem ZLW proponujemy dodatkowe spotkanie dla społeczności lokalnej i innych interesariuszy. Jego celem jest informacja i zachęcenie do udziału w pierwszym spotkaniu ZLW, a także zebranie informacji o ewentualnych konfliktach i problemach np. za pomocą ankiety badającej nastroje społeczne, stopień wiedzy nt. Natury 2000, konkretne problemy związane z danym obszarem Natura 2000 oraz uwarunkowania społeczno-ekonomiczne danego obszaru (co ułatwi późniejsze propozycje np. działalności na obszarze Natura 2000). Termin takiego spotkania, jeżeli to możliwe, powinien być wyznaczony na godziny popołudniowe, gdy potencjalni zainteresowani są po pracy i mają na to czas.

Udostępnienie informacji o spotkaniu informacyjnym

Uczestnicy szkoleń zaproponowali listę miejsc, gdzie powinny znaleźć się ogłoszenia o spotkaniu:

- na tablicach w urzędach gmin, na tablicach ogłoszeń w sołectwach i przy kościele,
- we wsiach zainteresowanych tematem (przez sołtysów),
- w kościele (ogłoszenie na mszy świętej na kilka dni przed spotkaniem ZLW),
- na zebraniach wiejskich, w ośrodkach zdrowia, na stronach internetowych gmin i nadleśnictw,
- telefoniczne powiadomienia konkretnych osób, takich jak sołtysi czy prezesi organizacji pozarządowych.

WAŻNE! Ogłoszenia wywieszane w miejscach publicznych należy usunąć niezwłocznie po spotkaniu. Jako organizatorom powinno nam zależeć na budowaniu pozytywnego wizerunku osób i instytucji odpowiedzialnych za PZO, a nieaktualne ogłoszenia budzą niedobre

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

skojarzenia: z zaśmiecaniem, brakiem poszanowania przestrzeni gminy, nie dbaniem o terminy i procedury.

Osoba prowadząca spotkanie

Pierwsze spotkanie powinien prowadzić specjalista ds. komunikacji i mediacji. Jego zadaniem jest zachęcenie do udziału w ZLW poprzez podkreślenie informacji, że zapisy PZO będą dotyczyły konkretnych działek, których właściciele zapewne będą zainteresowani treścią tych zapisów, a także przekazanie podstawowej wiedzy o obszarze oraz zasadach tworzenia dokumentacji PZO. Współpracując z uczestnikami spotkania może on ocenić czy jego obecność będzie konieczna w czasie następnych spotkań. Spotkanie wstępne jest też dobrą okazją, żeby ustalić, czy ewentualny konflikt sygnalizowany przez lokalną społeczność rzeczywiście dotyczy obszaru Natura 2000, dla którego tworzony będzie PZO.

Po spotkaniu wstępnym społeczność lokalna powinna być lepiej przygotowana do właściwych konsultacji społecznych w czasie tworzenia PZO obszaru Natura 2000. Obecność nawet niewielkiej liczby osób na spotkaniu może przyczynić się do skutecznej „reklamy” właściwych spotkań ZLW poprzez tzw. marketing szeptany.

KONSULTACJE SPOŁECZNE

W CZASIE TWORZENIA PZO OBSZARU NATURA 2000

(model w oparciu o procedurę wypracowaną przez GDOŚ)

I spotkanie ZLW

Przed lub po wypełnieniu Modułu A dokumentacji PZO przez koordynatora PZO.

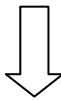
- W czasie spotkania należy przedstawić uczestnikom plan powstawania PZO (kolejne spotkania, czas inwentaryzacji, przybliżony czas zakończenia prac nad PZO).
- Starać się wyłonić liderów grup interesu, np. rolników, właścicieli gospodarstw agroturystycznych, przedsiębiorców, stowarzyszeń o podobnych celach działania.
- Należy przedyskutować i ustalić obowiązujące w czasie spotkania **zasady tworzenia dokumentacji PZO przy udziale społecznym** (w oparciu np. o „Ogólne zasady konsultacji społecznych” zamieszczone w oddzielnym rozdziale poniżej).

Protokół po spotkaniu ogólnodostępny w terminie do 3 dni roboczych po spotkaniu:

- rozsyłany w formie elektronicznej do osób, które o to poproszą i podadzą adres e-mail,
- osoby bez dostępu do Internetu powinny mieć możliwość zapoznania się z protokołem w gminie, gdzie powinna być wyznaczona osoba (w drodze porozumienia RDOŚ z gminą) do zbierania uwag od mieszkańców wykluczonych cyfrowo, czyli z różnych przyczyn nie korzystających z Internetu.

WAŻNE! Osoba ta powinna być zalogowana na PIK.

Analiza uwag przez koordynatora PZO.

Ewentualna poprawa protokołu.

Opublikowanie protokołu na stronie internetowej podanej na pierwszym spotkaniu.

Wypełnienie lub poprawienie, po uwzględnieniu uwag uczestników I spotkania ZLW, Modułu A dokumentacji PZO przez koordynatora PZO.

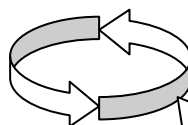

Akceptacja Modułu A dokumentacji PZO przez planistę regionalnego.

Dokument opublikowany na stronie głównej PIK dla przypisanych do niego członków ZLW.

Zgłaszanie uwag przez ZLW do treści Modułu A dokumentacji PZO za pomocą PIK.

Taka sama sześciokrokowa procedura powtarza się przed kolejnymi spotkaniami, zwykle po skończeniu przez wykonawcę prac nad modułami B i C dokumentacji PZO.

UWAGA! Na trzy dni robocze przed każdym kolejnym spotkaniem ZLW wszystkie osoby, które o to poproszą, powinny otrzymać drogą mailową prezentacje przygotowane przez wykonawcę na spotkanie, szczególnie te z mapami zasięgów siedlisk i występowania gatunków oraz ze zidentyfikowanymi zagrożeniami, a także, jeśli do protokołu z poprzedniego spotkania były wnoszone uwagi, także aktualny protokół.

UWAGA! W czasie spotkania zespołu lokalnej współpracy omawiającego wskazania do dokumentacji planistycznej oraz ograniczenia inwestycji, w pracach ZLW powinien uczestniczyć specjalista ds. inwestycji, który mieszkańcom i inwestorom wytłumaczyłby zakres ograniczeń zapisanych w PZO i mógłby omówić z ekspertami przyrodnikami możliwe inne rozwiązania inwestycyjne.

Akceptacja całości PZO przez planistę regionalnego;

Konsultacje społeczne w ramach procedury udziału społeczeństwa na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 z późn. zm.) (21 dni).

Dokumentacja PZO i zarządzenie PZO opublikowane na stronie głównej PIK dla wszystkich użytkowników.

UWAGA! osoby bez dostępu do Internetu powinny mieć możliwość zapoznania się z całością PZO w gminie, gdzie powinna być wyznaczona osoba (w drodze porozumienia RDOŚ z gminą) do zbierania uwag od mieszkańców wykluczonych cyfrowo.

Misja Natura

www.misjanatura.fwie.pl

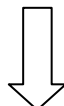
Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Analiza uwag (po 21 dniach) przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska.
Akceptacja całości PZO przez planistę regionalnego po odniesieniu się do uwag – zatwierdzenie ostatecznej wersji.

Zamieszczenie pełnej dokumentacji na stronie www odpowiedniej RDOŚ.
Dokumentacja i zarządzenie PZO opublikowane na stronie głównej PIK dla wszystkich użytkowników.
Zarządzenie i dokumentacja PZO zatwierdzona ostatecznie przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

Akcja informacyjna przed I spotkaniem ZLW

Strategia komunikacji na spotkaniu wstępnym: Należy przedstawić wyłącznie niezbędne informacje, a wystąpienie informacyjne nie powinno trwać dłużej niż 30 minut. Jeśli określone zagadnienie można przedstawić za pomocą zrozumiałej grafiki, nie powinno mieć formy pisemnej. Przekaz musi być zrozumiały dla wszystkich uczestników.

WAŻNE! Należy na tym spotkaniu poinformować właścicieli lub zarządców działek w jakich terminach (z dokładnością do dwóch tygodni) na należących do nich terenach będą prowadzili prace terenowe eksperci oraz przedstawić osobę odpowiedzialną za komunikację z interesariuszami. Osoba ta będzie np. na prośbę właściciela gruntów przekazywać mu informację o dokładnym terminie prac terenowych.

UWAGA! Bardzo ważne jest wyznaczenie osoby odpowiedzialnej za komunikację między ekspertami zatrudnionymi przez wykonawcę a interesariuszami. Osoba ta odpowiada za komunikację nie tylko w czasie spotkań zespołu lokalnej współpracy, lecz również poza spotkaniami, przy czym wymiana informacji między spotkaniami ZLW nie musi być dokumentowana. W jej wyniku interesariusze uzyskują wyjaśnienia, jakich oczekują, albo zapadną ustalenia, które powinny zostać przedstawione w czasie najbliższego spotkania ZLW, poddane dyskusji i wówczas zaprotokołowane.

Misja Natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Niezbędne materiały graficzne (mapy i zdjęcia):

1. Mapa sieci Natura 2000 w Europie
2. Mapa sieci Natura 2000 w Polsce
3. Mapa obszaru (lub mapy w przypadku, gdy obszar jest bardzo duży lub składa się z kilku/kilkunastu mniejszych enklaw) z nazwami miejscowości, punktami orientacyjnymi, wyraźnymi granicami obszaru, a także jeśli to możliwe z działkami ewidencyjnymi.
4. Lista przedmiotów ochrony w przystępnej formie. Każdy przedmiot ochrony - siedliska przyrodnicze, jak i gatunki - powinien być przedstawiony na czytelnym zdjęciu lub rysunku. Nazwom łacińskim i numerom stosowanym w dokumentacji PZO oraz formularzu SDF powinny towarzyszyć nazwy polskie. Nie powinny być przez nie zupełnie zastępowane, ponieważ utrudniłoby to pełne zrozumienie samej dokumentacji. W przypadku gatunków, dla których nie istnieją nazwy polskie, należy przybliżyć przynależność taksonomiczną zwierzęcia/rośliny poprzez przedstawianie zdjęcia i nazwy polskiej najbliższego filogenetycznie, bardziej powszechnego i/lub lepiej rozpoznawalnego gatunku. Na jednym wybranym przykładzie przedmiotu ochrony występującym w obszarze Natura 2000 należy opisać dlaczego jest cenny dla dziedzictwa przyrodniczego Europy. Należy poinformować interesariuszy, gdzie występują przedmioty ochrony lub że w trakcie prac nad PZO określony będzie zasięg ich występowania w obszarze.

Niezbędne materiały drukowane:

1. SDF obszaru Natura 2000, dla którego wykonawca przygotowuje dokumentację PZO – po jednym egzemplarzu dla każdego uczestnika spotkania, wraz z dodatkową listą przedmiotów ochrony z podanymi nazwami polskimi, o ile takie istnieją.
2. Jeden egzemplarz przykładowej pełnej dokumentacji PZO dostarczonej przez RDOŚ, do wglądu dla uczestników spotkania.
3. Informacja o zasadach tworzenia dokumentacji PZO, dane kontaktowe do osoby odpowiedzialnej za komunikację w zespole wykonawcy oraz zapowiedź kolejnego kroku

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

postępowania. Maksymalnie 1 strona - rozdane uczestnikom na zakończenie spotkania wstępnego.

Niezbędne materiały internetowe:

Dla zainteresowanych i na ich prośbę – wysłanie e-mailem linków:

http://www.gdos.gov.pl/Articles/view/1915/Plany_zadan_ochronnych

<http://natura2000.gdos.gov.pl/strona/nowy-element-3>

<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

<http://www.gios.gov.pl/siedliska/default.asp?nazwa=przewodniki&je=pl>

Ewentualnie, bardziej szczegółowe, przygotowane na potrzeby konkretnego obszaru Natura 2000 listy linków do stron dotyczących konkretnych siedlisk i gatunków.

Ostatnim krokiem po części informacyjnej jest zapytanie uczestników spotkania o konflikty i problemy, z jakimi borykają się w danym obszarze Natura 2000. Chodzi o te konflikty i problemy, które mają związek z przedmiotami ochrony i celami zadań ochronnych. Należy więc ustalić, które z nich rzeczywiście dotyczą obszaru Natura 2000, a które wynikają z innych przepisów dotyczących ochrony przyrody lub ochrony środowiska czy też prawa budowlanego. Ustalenie tych problemów i wynikających z nich ewentualnych ograniczeń w procesie inwestycyjnym czy prowadzeniu gospodarki rolnej w obszarze Natura 2000 jest ważne dla uzyskania społecznej akceptacji dla powstającego PZO. Wykonawca PZO lub RDOŚ może bowiem zaoferować pomoc w wyjaśnieniu tych problemów w trakcie spotkań ZLW poprzez zapewnienie udziału stosownych ekspertów. Chodzi nie tylko o przyrodników, specjalistów GIS czy specjalistów ds. komunikacji i mediacji, którzy już uczestniczą w spotkaniach ZLW, ale także specjalistów na przykład ds. inwestycji czy rolnictwa, którzy poszukiwaliby wraz z ekspertami przyrodnikami i interesariuszami najbardziej optymalnych rozwiązań. Byłoby wielce pożądane, aby w trakcie prowadzenia akcji informacyjnej poprzedzającej proces tworzenia PZO zbierać również dane o zapotrzebowaniu na ewentualne dodatkowe spotkania tematyczne, a następnie zaprosić właściwych ekspertów oraz specjalistów zajmujących się przedmiotami ochrony danego

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem
Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska
w Krakowie.

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

obszaru, którzy wspólnie mogliby określić czy i jak konkretne formy działalności gospodarczej mogą wpłynąć, zarówno pozytywnie, jak i negatywnie na chronione siedliska i gatunki. Taka dyskusja o rozwoju regionu mogłaby ukazać interesariuszom nowe możliwości, jakie daje obszar Natura 2000 i obalić ewentualne mity o przeszkodach i ograniczeniach związanych z tym programem.

Ogólne zasady konsultacji społecznych:

- Przejrzystość kolejnych kroków – pełna informacja o kolejnych etapach zbierania informacji i tworzenia dokumentacji, np. fazie wstępnej i kolejnych modułach w dokumentacji PZO. Informacja ta powinna obligatoryjnie zostać umieszczona na Platformie Informacyjno-Komunikacyjnej (PIK), której adres powinni otrzymać wszyscy uczestnicy spotkań zespołów lokalnej współpracy (ZLW).
- Jasność kompetencji – jednoznacznie zdefiniowane osoby odpowiadające za proces tworzenia PZO oraz jedna osoba wyznaczona do kontaktów ze wszystkimi interesariuszami, nie tylko członkami zespołu lokalnej współpracy.
- Reprezentatywność i partnerstwo – nikt nie może być wykluczony z udziału w konsultacjach. Do udziału w ZLW mają prawo wszyscy zainteresowani tworzeniem dokumentacji PZO, bez względu na interes prawny. Podstawą wzajemnych relacji jest partnerstwo i aktywność uczestników dyskusji.
- Dokumentowanie przebiegu konsultacji – przebieg spotkań ZLW oraz uwagi czynione do dokumentacji w trybie innym niż podczas spotkania (np. zmiany w dokumentacji PZO na PIK) powinny zostać udokumentowane, dzięki czemu uczestnicy mogliby odwołać się do tej dokumentacji, a także wnioskować o jej korektę zgodnie ze stanem faktycznym.
- Poszanowanie interesu społecznego – prowadzone konsultacje powinny wypracowywać rozwiązania korzystne nie tylko dla uczestników konsultacji, lecz dla ogółu społeczeństwa.
- Zakładanie dobrej woli i wyjaśnianie stanowisk – uczestnicy konsultacji działają w dobrej wierze i w dyskusji zakładają dobrą wolę drugiej strony. Jeśli

pojawiają się wątpliwości co do intencji uczestnika dyskusji, powinny one być na bieżąco wyjaśniane.

- Zatrudnienie ekspertów właściwych dla obszaru – obszary Natura 2000 są niezwykle zróżnicowane nie tylko pod względem przyrodniczym, lecz również sposobów gospodarowania. Bardzo ważne jest zapewnienie współpracy odpowiednich ekspertów, nie tylko przyrodników.
- Pełna lista interesariuszy właściwych dla obszaru Natura 2000 – bardzo ważne jest stworzenie takiej listy i skrupulatne dopilnowanie zaproszenia przedstawicieli wszystkich instytucji mających związek z obszarem Natura 2000 oraz jego mieszkańców. Ten punkt wymaga wiele uwagi i dodatkowego wysiłku, ale jest bardzo ważny dla całego omawianego tu procesu.
- Zapewnienie dostępu do dokumentacji dla osób wykluczonych cyfrowo, a więc nie korzystających z Internetu.

Obszar Natura 2000 Dolinki Jurajskie PLH120005

Stosunkowo dużą część (20%) obszaru Natura 2000 Dolinki Jurajskie stanowią tereny rolnicze. W momencie przystąpienia do sporządzania PZO wskazane byłoby więc zatrudnienie, oprócz ekspertów przyrodników, również eksperta dobrze znającego zagadnienia rolnicze oraz kwestie dopłat rolnośrodowiskowych (lub innego narzędzia wspierającego ochronę przyrody, jeśli takie powstanie). Jest to tym istotniejsze, że dużym problemem na tym terenie jest wyprzedawanie ziemi przez rolników pod zabudowę. Wiąże się to z bliskością Krakowa oraz aglomeracji miejskich Śląska; popyt na grunty budowlane i tereny inwestycyjne jest bardzo duży, również w otulinie OPN. Każde działanie, które mogłoby zahamować ten proces, byłoby niezwykle istotne. Warto też zwrócić uwagę na estetykę i ochronę krajobrazu – Dolinki Jurajskie dysponują olbrzymim potencjałem turystycznym i to właśnie unikalne walory krajobrazu przyciągają w to miejsce turystów – jeśli obszar ten zostanie zabudowany, przestanie być atrakcyjny z turystycznego czy rekreacyjnego punktu widzenia.

Misja Natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

W dużym stopniu turystyka i rekreacja już funkcjonują w regionie, stąd bardzo istotne byłoby zaangażowanie ekspertów zajmujących się problemami dotyczącymi tej gałęzi gospodarki. Osobą, którą, jak się wydaje, warto byłoby zaprosić do konsultacji przy tworzeniu planu zadań ochronnych dla Dolinek Jurajskich, jest dr Robert Pawlusiński z Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego. W ramach szkoleń „Natura 2000 – Naturalny Kapitał” poprowadził on przyjęty z dużym zainteresowaniem panel „Turystyka i rekreacja jako potencjalny kierunek rozwoju południowej części Wyżyny Krakowsko – Częstochowskiej”, w którym przedstawił zagadnienie rozwoju turystyki na przykładzie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej i Dolinek Jurajskich i omówił zagadnienia związane z turystyką i rozwojem lokalnym, uwarunkowania rozwoju turystyki na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej oraz potencjalne kierunki rozwoju.

Niezwykle istotnym zagadnieniem terenie Dolinek Jurajskich jest wspinaczka. Niekontrolowany ruch wspinaczkowy może przyczynić się do zniszczenia cennych muraw naskalnych będących przedmiotami ochrony w tym obszarze Natura 2000. Wspinacze podchodzący pod skały i obozujący w ich pobliżu mogą negatywnie wpływać na otaczający skały las. Z drugiej jednak strony pewne ich działania nie tylko nie muszą wywierać negatywnego wpływu na przyrodę Dolinek Jurajskich, ale wręcz przeciwnie – mogą służyć jej ochronie. Jak pokazują przykłady przede wszystkim ze Stanów Zjednoczonych, Kanady czy Niemiec, współpraca organizacji wspinaczkowych ze służbami ochrony przyrody, organizacjami ekologicznymi oraz władzami samorządowymi może prowadzić do wypracowania rozwiązań tego typu problemów (Jodłowski 2011). Podobnie ważne jest wypracowanie sposobów egzekwowania zasad udostępniania jaskiń turystom i speleologom bez narażania zimujących populacji nietoperzy. Jedno ze szkoleń realizowanych w ramach cyklu „Natura 2000 – Naturalny Kapitał” poświęcone było zarówno walorom przyrodniczym terenu, jak i właśnie turystyce i rekreacji w Dolinkach Jurajskich. Dyskusja oraz wycieczka do obszaru, w których uczestniczyli zarówno zaproszeni eksperci: botanik z Uniwersytetu Jagiellońskiego, dr Kamil Kulpiński, przedstawiciel Polskiego Związku Alpinizmu, dr Miłosz Jodłowski, chiropterolog z Instytutu Zoologii i Systematyki Zwierząt Polskiej Akademii Nauk, mgr Katarzyna Kozakiewicz, jak i uczestnicy szkoleń, m.in.: przedstawiciele

Misja Natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt „Misja Natura”
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Ojcowskiego Parku Narodowego, Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego, lokalnej administracji, wyłoniły wiele szczegółowych pomysłów działań łączących rozwój turystyki i rekreacji w obszarze z ochroną przedmiotów ochrony Dolinek Jurajskich. Warto więc byłoby zaprosić te osoby do współpracy czy konsultacji przy tworzeniu PZO dla obszaru Natura 2000 Dolinki Jurajskie. Również wskazane byłoby zaproszenie botanika i chiropterologa do poprowadzenia zajęć dotyczących przedmiotów ochrony w obszarze Dolinki Jurajskie, ich biologii i zasad ochrony. Zajęcia takie wzbudziły ogromne zainteresowanie wśród uczestników szkoleń organizowanych przez Fundację i – co niezwykle ważne – pomogły zrozumieć zasadność pewnych działań ochronnych, a co za tym idzie, większą ich aprobatę. Jako przykład można przytoczyć utrzymanie ciągów drzew między koloniami rozrodczymi podkowca małego, a żerowiskami. Jeśli ludzie nie wiedzą, że sygnał echolokacyjny tego gatunku jest tak słaby, że bez tych „korytarzy” nie jest w stanie się przemieszczać, nie widzą sensu w ich ochronie.

Doświadczenia zebrane w trakcie realizacji projektu „Misja Natura” pozwalają nam stwierdzić, że proces konsultacji społecznych to dobry moment na wciągnięcie lokalnej społeczności do dyskusji nad rozwojem regionu, który zamieszkują oraz nad przyszłymi zapisami tworzonego PZO, co pozwala wcześniej omówić potencjalne sytuacje konfliktowe, jak i ukazać ewentualne kierunki rozwoju i możliwości. Warto byłoby więc może, przy okazji prowadzenia konsultacji społecznych, zorganizować szereg spotkań tematycznych, które pomogłyby lokalnej społeczności zrozumieć wagę zrównoważonego rozwoju tego obszaru oraz możliwości wykorzystania faktu objęcia siecią Natura 2000. Zagadnienia związane z produktem lokalnym czy agroturystyką – w obu przypadkach w oparciu o bogatą tradycję, historię, kulturę i przyrodę południowej części Jury Krakowsko – Częstochowskiej i w powiązaniu z marką Natura 2000 mogą wzbudzić zainteresowanie i ocieplić nastroje społeczeństwa odnośnie sieci Natura 2000. Z bardzo pozytywnym odbiorem spotyka się prezentacja dobrych praktyk z innych obszarów Natura 2000, zarówno z Polski, jak i z zagranicy, przy czym ważne jest, by były to praktyki możliwe do naśladowania w Dolinkach Jurajskich. Nie tylko może to podsunąć nowe pomysły związane z rozwojem regionu, ale przede wszystkim pomaga uspokoić obawy ludzi wynikające z obiegu opinii, że Natura 2000 blokuje wszelkie inicjatywy gospodarcze. Podobnie pozytywne efekty może przynieść

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem
Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska
w Krakowie.

Misja Natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

pokazanie dobrych przykładów dotyczących konsultacji społecznych w trakcie przygotowywania PZO na innych obszarach Natura 2000 w Polsce, a najlepiej – w Małopolsce. Warto w czasie akcji informacyjnej o przystąpieniu do tworzenia PZO dotrzeć do ludzi z takimi przykładami, pokazać, że gdzie indziej administracja i społeczności lokalne, aktywnie uczestniczyły w konsultacjach społecznych, dzięki czemu powstał dokument możliwy do zaakceptowania przez wszystkie zainteresowane strony – zarówno przyrodników, jak i mieszkańców i gospodarzy regionu. Taka informacja może pomóc w zmotywowaniu ludzi do udziału w zespole lokalnej współpracy (ZLW).

Propozycja przebiegu procesu rekrutacji członków zespołu lokalnej współpracy na podstawie doświadczeń w rekrutacji na szkolenia „Natura 2000 – Naturalny Kapitał”

Przygotowując cykl „Natura 2000 – Naturalny Kapitał”, Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych przeprowadziła proces rekrutacji na szkolenia. Poniższy opis procesu rekrutacji może być pomocny dla wykonawcy PZO dla obszaru Natura 2000 Dolinki Jurajskie.

DZIAŁANIA REKRUTACYJNE:

- Przygotowanie bazy kontaktów.
- Przygotowanie materiałów reklamujących szkolenie (zaproszenia, ulotki, plakaty).
- Przeprowadzenie wyjazdów rozpoznawczych, których celem było: ustalenie interesujących dla słuchaczy tematów eksperckich, ustalenie optymalnych terminów szkoleń i miejsca odbywania szkoleń, rozpoznanie lokalnych problemów, ustalenie osób, które pomogą w dotarciu do osób zainteresowanych szkoleniem i/lub są zainteresowane szkoleniem i do nich powinny być wystosowane imienne zaproszenia. W ramach wyjazdów odbyto spotkania z pracownikami Urzędów Gmin w Krzeszowicach, Jerzmanowicach/Przegini, Wielkiej Wsi i Zabierzowie oraz z przedstawicielami 8 organizacji i instytucji (LGD Zdrój, Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Krzeszowickiej, Fundacja Edukacja-Rozwój-Środowisko, Jurajska Izba

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Gospodarcza, PTTK Kraków, Małopolska Organizacja Turystyczna, Ojcowski Park Narodowy, Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego).

- Kontakt telefoniczny i mailowy z instytucjami związanymi z regionem w celu powiadomienia ich o szkoleniu i zachęcenia do wzięcia w nim udziału: Małopolskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Karniowicach, Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych w Krakowie, Nadleśnictwem Krzeszowice.
- Wysłanie zaproszenia drogą mailową i pocztą tradycyjną (2 tyg. przed szkoleniem) oraz w formie ulotek do mieszkańców posiadających grunty w obszarze Natura 2000 lub sąsiadujących z obszarem (druk bezadresowy 2000 sztuk).
- Kontakt mailowy i telefoniczny z gospodarstwami agroturystycznymi regionu w celu powiadomienia o szkoleniach i zaproszeniu na nie.
- Nawiązanie kontaktu ze szkołami (za pośrednictwem uczniów rozdyskutowano zaproszenia i plakaty).
- Zamieszczenie ogłoszenia o szkoleniach na stronie internetowej projektu oraz na portalu NGO (www.misjanatura.fwie.pl, www.ngo.pl).

EFEKTY:

Na pierwszym spotkaniu poproszono jego uczestników o zaznaczenie, w jaki sposób dowiedzieli się o szkoleniu. Najskuteczniejszymi sposobami przekazania informacji o szkoleniach okazały się: droga e-mailowa (przy czym warto było później zadzwonić z pytaniem o zainteresowanie szkoleniem) oraz wysłanie druków bezadresowych w postaci ulotek rozprawdzanych przez listonoszy, które trafiły do bardzo dużej liczby mieszkańców. Również ogłoszenie umieszczone na portalu NGO okazało się dość skuteczne. Szczególnie dał się zauważyć brak zainteresowania problemem ze strony gmin, można natomiast sądzić, że ich przedstawiciele będą jednak uczestniczyć w spotkaniach zespołu lokalnej współpracy.

Praktyczne porady dla realizatorów PZO.

W czasie cyklu szkoleń „Natura 2000 – Naturalny Kapitał”, wśród osób zainteresowanych udziałem w pracach ZLW dla obszaru Natura 2000 Dolinki Jurajskie, odbyła się dyskusja na temat oczekiwań mieszkańców gmin położonych w tym obszarze wobec procesu konsultacji społecznych przy tworzeniu PZO. Wyniki tej dyskusji mogą okazać się przydatne dla wykonawcy PZO w obszarze.

Uczestnicy szkoleń wypowiedzieli się między innymi na następujące tematy:

- **Gdzie powinny pojawić się informacje o spotkaniach ZLW:**

Na tablicach i stronach internetowych Urzędów Gmin Jerzmanowice-Przegonia, Krzeszowice, Wielka Wieś i Zabierzów, na tablicach ogłoszeń w sołectwach i przy kościele, we wsiach zainteresowanych tematem (przez sołtysów), w Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu, na tablicach informacyjnych w Ojcowskim Parku Narodowym, w kościele (ogłoszenie na mszy świętej na kilka dni przed spotkaniem ZLW), ogłoszenia na zebraniach wiejskich, w ośrodkach zdrowia. Konkretnie osoby, takie jak sołtysi czy prezesi organizacji pozarządowych, powinny być powiadomione telefonicznie.

- **Jakie informacje powinny znaleźć się w ogłoszeniu?**

Informacje w ogłoszeniu powinny być krótkie, zwięzłe, ale podające najistotniejsze punkty, takie jak miejsca i terminy spotkań, ich temat i cel oraz czas trwania. Powinna również znaleźć się tam informacja z czym wiąże się udział w zespole lokalnej współpracy, informacje dotyczące osób biorących udział w spotkaniach/ ekspertów/ przedstawicieli samorządów, osoby prowadzącej spotkania oraz tego, co mieszkańcom da udział w nich.

- **W jakiej formie powinny być zapisywane bieżące ustalenia w czasie spotkania ZLW?**

Bieżące ustalenia powinny być zapisywane na flipchartach, a potem umieszczone w protokole lub w formie skróconego opisu przebiegu spotkania. Opis ten powinien pojawić się w Internecie/ lokalnych mediach, tak aby przyciągnąć na kolejne spotkania ludzi

misja natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt "Misja Natura"
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

zainteresowanych tematem. Każdy uczestnik powinien otrzymać pendrive'a z zapisem ustaleń, ewentualnie prezentacjami (jeśli pozwala na to prawo autorskie).

- **Kto powinien zostać wyznaczony jako przedstawiciel do rozmów z wykonawcą w razie konfliktu?**

Uczestnicy szkolenia wskazali sołtysów i liderów ze stowarzyszeń lokalnych.

Jednym z najważniejszych postulatów uczestników szkoleń było jeszcze większe otwarcie procesu konsultacji na mieszkańców poprzez szerokie zachęcenie ich do udziału w pracach ZLW, nie tylko w roli czynnych uczestników spotkań, ale także aktywnych uczestników konsultacji przeprowadzonych w terenie, na działkach prywatnych.

Mieszkańcy gmin Jerzmanowice-Przegonia, Krzeszowice, Wielka Wieś, Zabierzów oczekują, że wyłoniony w przetargu wykonawca przeprowadzi akcję informacyjną przed przystąpieniem do prac terenowych oraz zawiadomi sołtysów o orientacyjnym terminie i miejscu wizji terenowych prowadzonych przez ekspertów.

Ciekawe obserwacje można sformułować również na podstawie wyników ankiet, które zostały przeprowadzone z 18 uczestnikami szkoleń realizowanych w tym obszarze. Nie są to badania reprezentatywne, na podstawie których można wypowiadać się o opinii całości społeczności lokalnej, ale dają wartościowy wgląd w zróżnicowanie opinii osób, które są zainteresowane tym obszarem. Wśród uczestników szkolenia byli mieszkańcy (uczestniczący w szkoleniu jako osoby prywatne), osoby reprezentujące instytucje publiczne, takie jak RDOŚ i urząd gminy, oraz osoby ze stowarzyszeń lub organizacji pozarządowych. Wśród uczestników były też osoby zajmujące się rolnictwem, prowadzeniem agroturystyki oraz posiadające innego rodzaju działalność prywatną.

Sam fakt ustanowienia obszaru Natura 2000 był postrzegany przez uczestników szkoleń jako zasadny oraz sprzyjający ochronie przyrody w ich gminie. Większość osób uważała, że obszary Natura 2000 nie utrudnią rozwoju społeczno-gospodarczego, również obawy o utrudnienia w procedurach podejmowania decyzji oraz realizacji inwestycji nie były podzielane w dużym stopniu. Nieco częściej pojawiały się obawy dotyczące realizacji inwestycji publicznych, niż prywatnych. Również ocena procesu, w którym zostały

Misja Natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt „Misja Natura”
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

wyznaczone obszary Natura 2000, nie była jednoznacznie negatywna – co jest istotne, ponieważ w wielu przypadkach konfliktów wokół obszarów Natura 2000 mieszkańcy i społeczności lokalne czują się poszkodowane przez sposób, w jaki tereny te zostały wyznaczone.

Uczestnicy szkoleń nie mieli określonych wizji tego, jaki wpływ będą miały osoby spoza instytucji odpowiedzialnej za PZO na tworzenie tego dokumentu. Większość z nich uważała natomiast, że ich osobiste zaangażowanie w zarządzanie tymi obszarami jest ważne. Podzielali również opinię, że akceptacja obszaru przez społeczność lokalną będzie istotna dla zarządzania nim. Wszyscy uczestnicy również wskazywali, że poznanie zasad tworzenia PZO oraz uczestnictwo w tym procesie leży w interesie społeczności lokalnej.

Według uczestników szkoleń, prace terenowe – badania przyrodnicze, prowadzone na terenach prywatnych, powinny się odbywać za wiedzą i zgodą właścicieli tych terenów. Deklarowali również (w większości przypadków), że nie będzie problemów z uzyskaniem takiej zgody.

Obecnie, zdaniem uczestników szkolenia, społeczność lokalna posiada umiarkowanie negatywną opinię o obszarze. Działania szkoleniowe – na przykładzie spotkań organizowanych w ramach projektu Misja Natura – zostały ocenione jako ważne dla zmiany negatywnego nastawienia mieszkańców wobec obszarów Natura 2000. Szczególnie pozytywnie zostały ocenione ćwiczenia komunikacyjne, pomagające przygotować do aktywnego udziału w ramach zespołu lokalnej współpracy.

Po zakończeniu szkolenia, uczestnicy byli ogólnie zadowoleni z posiadanej przez nich wiedzy o PZO. Większość z nich (16 osób) deklarowała, że weźmie udział w ZLW oraz będą do tego namawiali również swoich sąsiadów. Problemem może się jednak okazać brak liderów lokalnych zdolnych do zmobilizowania społeczności na rzecz aktywnego udziału w pracach ZLW i zarządzaniu obszarem. Dodatkowo, respondenci deklarowali chęć udziału lub osobistego inicjowania działań związanych z siecią Natura 2000, przede wszystkim w zakresie szeroko pojętej edukacji.

Projekt „Misja Natura” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Instrumentu Finansowego LIFE+ oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Projekt realizowany pod patronatem Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Krakowie.

Misja Natura

www.misjanatura.fwie.pl

Projekt realizowany w latach 2012-2016

projekt „Misja Natura”
realizuje:

Fundacja
Wspierania
Inicjatyw
Ekologicznych

Literatura:

Bołtomiuk A. 2012. *Natura 2000 – możliwości i dylematy rozwoju obszarów wiejskich objętych europejską siecią ekologiczną*. Problemy Ekorozwoju vol. 7, 1:117-128

Głogowska M., Szendera W., Chmielewski W. 2013. *Konflikty społeczne na obszarach Natura 2000 w Polsce*. Woda – Środowisko – Obszary Wiejskie. T. 13. Z. 4(44)

Grodzińska-Jurczak M., Tarabuła- Fiertak M. (red.). 2010. *Jak projektować i prowadzić działania informacyjno-konsultacyjne na obszarach Natura 2000?* Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków

Jodłowski M. 2011. *Zasady dobrej praktyki w zarządzaniu ruchem wspinaczkowym na obszarach chronionych*. Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków

